

6. OECD. Business Integrity in Eastern Europe and Central Asia. URL: <https://www.oecd.org/corruption/anti-bribery/corruption/acn/business-integrity-in-eastern-europe-and-central-asia.htm>

7. Geneva Centre for Security Sector Governance. Security Sector Integrity Pacts. URL: <https://securitysectorintegrity.com/best-practices/integrity-pacts/>

8. Integrity Pacts – Civil Control Mechanism for Safeguarding EU Funds. URL: <https://www.transparency.org/en/projects/integritypacts>

9. Conference «Integrity Pacts – Safeguarding EU Funds» – Brussels, 5 May 2022. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/conferences/integrity_pacts/

10. Integrity Pacts. The Integrity Pact Toolbox. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/improving-investment/integrity-pacts/

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-263-0-47>

THE NECESSITY OF GLOBAL REFORM OF SECURITY COUNCIL – IS A CHALLENGE OF OUR TIME

НЕОБХІДНІСТЬ ГЛОБАЛЬНОГО РЕФОРМУВАННЯ РАДИ БЕЗПЕКИ – ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ

Krasnikova O. V.

*PhD in Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Maritime Law
Maritime Law and Management Faculty
National University
«Odessa Maritime Academy»
Odessa, Ukraine*

Краснікова О. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри морського права
Навчально-науковий інститут
Морського права і менеджменту
Національного університету
«Одеська морська академія»
м. Одеса, Україна*

Рада Безпеки є одним із шести головних органів Організації Об'єднаних Націй, до складу якого входять п'ять постійних і десять непостійних членів. Відповідно до Статуту Організації на нього покладено головну відповідальність за підтримку міжнародного миру та безпеки [1, ст. 24]. Після другої світової війни міжнародне співтовариство сподівалося, що п'ять країн-членів, через їхню ключову роль у створенні Організації, продовжать відігравати важливу роль у

збереженні миру у світі. Їм надали спеціальний статус постійних членів Ради Безпеки, а також спеціальне право голосування, відоме як «право вето», за допомогою якого можна заблокувати будь-яке рішення Ради. Однак, це не передбачало, що надане право буде «паралізувати» названий орган та позбавляти його можливості рішуче та адекватно реагувати на інциденти, які становлять загрозу мирному співіснуванню держав. Недивно, що останні роки механізм функціонування Ради Безпеки зазнає значної критики у зв'язку з агресивними діями Росії, яка вважається одним із його постійних членів.

У сучасному світі вже багато країн не піддають сумніву твердження, що дії РФ по відношенню до територій держав Грузії, Молдови, України, та участь у війні в Сирії є актами агресії, а в самій Росії встановився терористичний політичний режим. Така колективна думка в жовтні 2022 року була оформлена резолюцією Парламентської асамблеї Ради Європи «Подальша ескалація агресії Російської Федерації проти України», в якій ПАРЕ закликала держави-члени оголосити Росію «терористичним режимом». Також в документі підкреслюється, що зростає підтримка реформи Ради Безпеки ООН, так як розв'язування агресивної війни її постійним членом «кидає виклик глобальному управлінню» [2].

Отже, відповідно до ст. 23 Статуту ООН, п'ятьма членами Ради Безпеки, які мають право вето, є «Китайська Республіка, Франція, Союз Радянських Соціалістичних Республік, Сполучене Королівство... та Сполучені Штати Америки» [1]. Місце СРСР із грудня 1991 року займають представники Російської Федерації. Однак, текст статті 23 з того часу не змінився. І це є значною колізією в міжнародних відносинах, так як сучасний фактичний склад Радбезу не відповідає статутному.

Російський представник посів місце СРСР у результаті угоди – Рішення Ради Глав Держав СНД про підтримку РФ, «в тому, щоб вона продовжила членство СРСР в ООН, включаючи постійне членство в Раді Безпеки, та інших міжнародних організаціях» [3]. Але треба вказати, що це політичне рішення, а не юридичне зобов'язання. Крім того, установчим документом Об'єднаних Націй не передбачено такої процедури, як «делегування країнами до членства в ООН», тим більше – для набуття членства в одному із головних статутних органів. Тож, юристи-міжнародники вважають, що Росія без дотримання юридичних процедур, навіть формальних, тому і незаконно зайняла місце держави, що перестала існувати, в ООН та її органі.

В минулому, у 1992 році, після розпаду Югославії, та появи на її території нових акторів, міг з'явитися другий прецедент «безстатутного» виникнення нового члена ООН. Але тоді Рада Безпеки, серед яких була і РФ, не дала оминати порядок прийняття новостворених держав в члени Організації для союзу Чорногорії та Сербії. Нова Югославія після проходження відповідної процедури стала членом ООН лише у 2000 році.

Безперечно, що порушення загальнообов'язкових принципів, закріплених в Статуті ООН, є тяжким міжнародним злочином та підставою для виключення з числа учасників Організації. Однак, парадоксальним є той факт, що безпрецедентне та явне порушення основних засад міжнародного права постійним членом Ради Безпеки, який використовує незаконну агресію проти іншої держави для задоволення своїх політичних амбіцій, досі не призвело до негайного видворення порушника з кола миролюбних учасників авторитетного міжнародного форуму. Названим актом військової експансії РФ порушила міжнародні зобов'язання та створила серйозну загрозу всьому міжнародному миру та безпеці.

Утримання від погрози силою або її застосування, вирішення спорів мирними засобами та повага суверенітету держав – це важливіші засади міжнародного співіснування, загально визнані принципи, закріплені в акті про заснування ООН. Стаття шоста Статуту Організації передбачає, що за рекомендацією Ради Безпеки Генеральна Асамблея може виключити державу із членів за систематичне порушення статутних принципів [1]. Це правило повинно стосуватися усіх учасників згаданого об'єднання, однак на постійного члена Радбезу воно не поширюється. Можливо, авторам Статуту у той час не могло прийти на думку, що після пережитого кровопролиття та жахів світової війни один із переможців та засновників Організації опиниться в ролі агресора. Тож, таку прогалину необхідно виправляти, так як на міжнародній арені не може бути винятків для держави, яка не дотримується загальнообов'язкових статутних імперативів.

Як бачимо, назріла необхідність глобального трансформування головного органу, який відповідає за дотримання міжнародного миру та безпеки. На зростаючій підтримці реформи Ради Безпеки наголошують ні окремі держави, а й авторитетні міжнародні об'єднання, зокрема Рада Європи [2].

Однак, необхідно зважити усі ризики майбутніх перетворень: понад тридцять років РФ засідає в Радбезі, та у разі її усунення може постати питання легітимності сотень рішень, які підтримала, або на які наклала

вето Росія. Безумовно, при таких обставинах авторитет органу вже не буде бездоганим.

Деякі експерти пропонують можливі варіанти реформування Ради Безпеки, які досліджувались останнє десятиліття. Оскільки Статут ООН не передбачає механізму протидії зловживанню спеціальним правом «вето», радять позбавити усіх членів Ради цього права. Але для цього необхідно або вносити зміни у Статут, або вдаватися до судових засобів.

Також висувається менш радикальна ініціатива про обмеження вето, коли питання торкаються військових злочинів, геноциду та злочинів проти людяності. Така пропозиція навіть отримала підтримку понад сотню країн-учасниць ООН та двох постійних членів Радбезу. Але для дійсної реалізації такого кроку у реформуванні знадобляться голоси усіх постійних членів.

Крім того, були озвучені різного роду комбінації щодо членства в Раді, зокрема, збільшення кількості непостійних членів або надання постійних місць державам Африки [4]. Зрозуміло, що експерти пропонують шукати інструменти протидії зловживанню правом вето.

Хочеться сподіватися, що агресія проти України стане останньою краплею та значним імпульсом для перетворення органу, відповідального за систему світової безпеки. Для запобігання загрози падіння держав у прірву третьої світової війни, вдосконалення потребує і сама ООН, яка для підвищення ефективності прийнятих нею рішень не обмежуватиметься словесним засудженням, але посилить роль свого головного колегіального органу – Генеральної Асамблеї.

Література:

1. Статут ООН від 26.06.1945. URL : <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>
2. Further escalation in the Russian Federation's aggression against Ukraine. Resolution 2463 (2022). URL : <https://pace.coe.int/en/files/31390/html>
3. Рішення Ради Глав Держав СНД від 21.12.1991 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_217#Text
4. Фахурдінова М. Три способи врятувати ООН: як позбавити РФ право вето у Раді Безпеки. *Українське інтернет-ЗМІ*. URL : <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/06/3/7140507/>